

Nr 853

Av herr **Johansson** i Södertälje m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 136, med förslag till skollag m. m.

(Lika lydande med motion nr 712 i Första kammaren)

Fackrepresentationen i skolstyrelsen regleras för närvarande genom bestämmelser dels i skolstyrelselagen (13 §), dels i allmänna skolstadgan (2 kap. 13—21 §§). På motsvarande sätt föreslås fackrepresentationen i det nya författningssystemet bli reglerad ytterst med stöd av skollagen och i detalj genom den nya skolstadgan.

I det föreliggande förslaget till skollag stadgas i 16 § andra stycket att Konungen äger förordna om rätt för annan än skolchef att närvara vid sammanträde med skolstyrelsen eller avdelning av denna samt därvid delta i överläggningarna men ej i besluten och att få sin särskilda mening antecknad till protokollet. Stadgandet, som överensstämmer med 13 § andra stycket i nuvarande skolstyrelselag, utgör den legala grunden för den detaljreglering av fackrepresentationen, som det torde vara avsikten att införa i den kommande nya skolstadgan och som enligt det av skolberedningen framlagda förslaget till sådan stadga skulle innebära bibehållandet av en fackrepresentation av samma omfattning som hittills. I propositionen med förslag till skollag har Kungl. Maj:t ej närmare berört frågan om fackrepresentationens förekomst och utformning.

I större kommuner är det ej mindre än tolv rektors- och lärarrepresentanter som förutom skolchefen, för vilken närvaron ju är ett tjänsteåliggande, äger rätt att såsom fackrepresentanter eller suppleanter för dylika närvara vid skolstyrelsens sammanträden. Detta bör ses mot bakgrunden av att skolstyrelsen enligt såväl gällande skolstyrelselag (10 §) som föreliggande förslag till skollag (13 §) ej behöver ha mer än sju ledamöter. Det stora antalet fackrepresentanter medför att sammanträdena ofta blir tungrodda. Särskilt gäller detta sammanträden med avdelningar inom skolstyrelsen. Dessa avdelningar består i regel av det nu för avdelning lagstadgade minimiantalet på fyra ledamöter. Detta krav föreslås för övrigt slopat i den nya lagen, varför avdelning i fortsättningen kan komma att bestå av ännu färre ledamöter. Förutom de fyra ledamöter, som för närvarande måste ingå i en avdelning, kommer emellertid i större kommuner att vid avdelningssammanträdena närvara — utom skolchefen — även tre rektors- och tre lärarrepresentanter, alltså inalles sex fackrepresentanter (vartill i vissa

fall kommer skolläkaren). Syftet med avdelningssystemet kan i sådana fall delvis komma att motverkas av det relativt stora antalet närvarande. Redan genom sin numerär verkar fackrepresentationen — det har erfarenheten visat — organisatoriskt och arbetsmässigt såsom en tyngande faktor.

Härtill kommer att det nuvarande systemet för fackrepresentation i skolstyrelsen ändock inte innebär att alla skolformer kan bli representerade. Man har med andra ord inte, trots den omständliga fackrepresentationen, någon garanti för att denna tillhandahåller skolstyrelsen pedagogisk sakkunskap från just den skolform eller det stadium, som närmast berörs av en viss fråga. I en kommun med t. ex. yrkesskola, handelsgymnasium och högre tekniskt läroverk blir situationen kanske den, att sistnämnda skolas rektor utses till ordinarie fackrepresentant med handelsgymnasiets rektor såsom suppleant, vilket innebär att yrkesskolans rektor inte får plats bland fackrepresentanterna.

Vid bedömande av de skäl som rimligen kan anföras till förmån för den hittillsvarande fackrepresentationens bibehållande har vi inte kunnat komma till annan slutsats än att skälen mot det nuvarande systemet klart överväger. Detta innebär givetvis inte något avvisande av det självklara kravet att de pedagogiska facksynpunkterna bör få komma till tals. Frågan gäller alls inte om en av lekmän sammansatt kommunal nämnd med förvaltningsuppgifter på skolväsendets område över huvud taget behöver och bör tillföras pedagogisk sakkunskap eller ej. Att ställa problemet så vore felaktigt. Diskussionen gäller inte något för eller mot ett sakkunniginflytande, ty självfallet är tillgång till sådan sakkunskap nödvändig på skolans område precis som på andra kommunala förvaltningsområden: socialvårdens, sjukvårdens, byggnadslagstiftningens, polisväsendets, brandförsvarets o. s. v. Vad frågan gäller är på vad sätt den pedagogiska sakkunskapen bör få komma till tals. Detta kan ske på åtskilliga andra vägar än genom systemet med en särskild, fast fackrepresentation i skolstyrelsen.

Först bör påpekas att skolberedningen i sitt stadgeförslag (34 §) föreslagit en skärpning av den nuvarande bestämmelsen i allmänna skolstadgans 2 kap. 21 §. I motsats till vad nu gäller får nämligen enligt förslaget viktigare ärende rörande viss skola ej avgöras utan att skolans rektor beretts tillfälle att yttra sig. Hörande av rektor blir alltså obligatoriskt i dylika frågor. En ytterligare garanti för att skolstyrelsens avgörande inte träffas utan tillgång på sakkunskap ligger i skolchefens föredragningskyldighet. Över huvud taget har tillkomsten av den nuvarande fasta skolläroverorganisationen väsentligt förändrat utgångsläget för bedömning av denna fråga. Dessutom bör erinras om att pedagogiska synpunkter kan framföras genom föredragningar och sakupplysningar vid sammanträdena av tillkallade rektorer och lärare, genom inhämtande från kollegierna av yttranden i pedagogiska frågor, liksom genom olika slags framställningar som lärarkårerna på eget initiativ gör till skolstyrelsen.

Ett sådant system överensstämmer med vad som praktiseras inom kommunalförvaltningen i övrigt. Någon motsvarighet till den i skolstyrelsen förekommande fackrepresentationen finns icke i andra kommunala nämnder. I den mån dessa behöver tillgång till särskild sakkunskap för att bedöma vissa ärenden, anlitar de erforderlig expertis utan att denna får ställning av en till nämnderna permanent knuten fackrepresentation.

Från den kommunala självstyrelsens synpunkt kan resas betydande principiella invändningar mot den fackrepresentation som nu existerar enligt skolstyrelselagen. Den kan komma att stå i strid såväl med den för kommunalförvaltningen grundläggande principen om lekmannastyre som med uppfattningen att skolan i första hand är en samhällsangelägenhet.

Erfarenheterna från det nuvarande skolstyrelsearbetet tyder på att lärarrepresentanterna på sina håll betraktas som ett slags partsrepresentanter och ibland även själva uppfattar sig som sådana. Detta förhållande understryker enligt vår mening det principiellt olämpliga i att den nuvarande fackrepresentationen bibehålles. Vad gäller lärarnas intressen i egenskap av anställda i kommunens skolväsen bör dessa kunna dels tillvaratas av de fackliga organisationerna, dels handläggas inom ramen för den verksamhet som företagsnämnderna bedriver.

Vi vill slutligen erinra om att ett bibehållande av nuvarande regler beträffande fackrepresentationen skulle innebära att endast vissa kategorier av befattningshavare inom skolan, med uteslutande av andra för skolarbetet betydelsefulla grupper, beredes säte och stämma i skolstyrelserna: rektorer och lärare garanteras en viss representation, däremot inte kuratorer, psykologer m. fl.

Med stöd av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 136 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att den nuvarande särskilda rektors- och lärarrepresentationen i skolstyrelsen bör upphöra.

Stockholm den 16 april 1962

Carl-Erik Johansson *Anna-Lisa Lewén-Eliasson*
i Södertälje

Göran Petterson
i Degerfors

Ingemund Bengtsson

Henry Allard